

MAŁOPOLSKIE OBSERWATORIUM GOSPODARKI

Departament
Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego

Proekologiczne zachowania małopolskich przedsiębiorstw

Streszczenie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Publikacja powstała w ramach projektu Małopolskie Obserwatorium Gospodarki
Badanie przeprowadził: MillwardBrown SMG/KRC

Małopolskie Obserwatorium Gospodarki
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej

ul. Basztowa 22, 31-156 Kraków

Adres do korespondencji:

ul. Wielicka 72, 30-552 Kraków

tel. (012) 63 03 368, (012) 63 03 374

e-mail: gospodarka@umwm.pl

www.gospodarka.obserwatoria.malopolska.pl

Copyright © Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2011

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane z podaniem źródła.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Raport stanowi podsumowanie wyników badania pt. „Proekologiczne zachowania małopolskich przedsiębiorstw”, przeprowadzonego przez firmę Millward Brown SMG/KRC na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Głównym celem badawczym była diagnoza stanu wiedzy o możliwościach wprowadzania proekologicznych programów i rozwiązań, obniżających koszty prowadzenia działalności przedsiębiorstw i pozwalających zaliczyć je do grupy firm przyjaznych środowisku.

OPIS METODOLOGII BADANIA

Badanie przeprowadzone zostało na losowej próbie 470 małopolskich przedsiębiorstw. Na etapie doboru próby zdecydowano o nadreprezentacji dużych i średnich przedsiębiorstw, co ma uzasadnienie w faktycznej strukturze firm: większość stanowią firmy najmniejsze (mikro i małe), a kategorie firm średnich i dużych są niedoreprezentowane. Takie rozwiązanie pozwala na uzyskanie zróżnicowanego spojrzenia na badane zjawiska.

Respondentami w badanych firmach byli informatorzy kompetentni w zakresie wdrażania strategii / działań proekologicznych. W zależności od wielkości firmy byli to: właściciele / współwłaściciele firm, wyższa kadra zarządzająca – prezesi, dyrektorzy bądź ich zastępcy, członkowie zarządu lub pracownicy wskazani przez kadre zarządzającą.

Badanie zostało zrealizowane metodą CATI (*Computer Assisted Telephone Interviewing*), czyli telefonicznej rozmowy ankietera z respondentem w oparciu o wystandaryzowany kwestionariusz, z wykorzystaniem specjalistycznego oprogramowania komputerowego.

STAN ŚWIADOMOŚCI MAŁOPOLSKICH PRZEDSIĘBIORCÓW W ZAKRESIE WPŁYWU PRZEDSIĘBIORSTWA NA ŚRODOWISKO NATURALNE

Celem tej części badania było zdiagnozowanie wśród małopolskich przedsiębiorców świadomości wpływu, wywieranego przez ich firmy na środowisko naturalne. Na podstawie zgromadzonego materiału badawczego stwierdzono, że **świadomość wpływu na środowisko wśród reprezentantów małopolskich przedsiębiorców pozostaje na relatywnie niskim poziomie.**

Przeważająca większość respondentów uważa, że działalność ich firmy nie ma wpływu na środowisko naturalne (64,5% respondentów deklaruje brak wpływu związanego z emisją zapachów, 69,4% brak wpływu związanego z emisją płynów). Największy wpływ, dostrzegany przez respondentów, związany jest ze zużyciem energii, a w dalszej kolejności ze zużyciem wody i emisją ścieków oraz hałasu. Niewielki odsetek małopolskich przedsiębiorstw przyznaje, że ich działalność ma wpływ na środowisko naturalne (2,1% uważa, że wpływa na środowisko przez emisję ścieków, 4,5% przez emisję hałasu). 7,4% małopolskich przedsiębiorców uważa, że zużycie energii w związku z prowadzoną przez nich działalnością ma duży wpływ na środowisko.

Wyniki badania na małopolskich przedsiębiorcach oraz wnioski z raportu Fundacji Partnerstwo dla Środowiska z 2008 roku pt. „Problemy zarządzania środowiskiem w MŚP” pokazują, że poziom świadomości przedsiębiorców o wpływie ich firm na środowisko naturalne nie ulega zmianie.

DZIAŁANIA PROEKOLOGICZNE ORAZ MOTYWACJE (analiza podjętych oraz planowanych przez przedsiębiorstwa działań, służących zminimalizowaniu negatywnego wpływu na środowisko naturalne)

Celem tej części badania była analiza działań proekologicznych, podjętych oraz planowanych w małopolskich przedsiębiorstwach, oraz analiza czynników motywujących przedsiębiorców do wdrażania tego typu działań. Na podstawie zgromadzonego materiału badawczego stwierdzono, że **większość (78,5%) małopolskich przedsiębiorców zadeklarowała prowadzenie działań proekologicznych**. Najczęściej wskazywano na zmniejszenie zużycia energii (59,8%), najrzadziej na zmniejszenie emisji zapachów (20,4%). Wyniki te korelują z wynikami w zakresie świadomości wpływu działalności firmy na środowisko naturalne. 64,5% respondentów odpowiedziało, że ich przedsiębiorstwo nie wpływa na środowisko przez emisję zapachów, co tłumaczy, dlaczego tylko 20,4% małopolskich przedsiębiorstw wprowadziło rozwiązania zmniejszające taką emisję.

Najczęściej deklarowane formy zachowań proekologicznych, wprowadzonych przez małopolskich przedsiębiorców w ciągu ostatnich trzech lat, to zastosowanie energooszczędnych źródeł światła (80%), minimalizacja kosztów zakupu surowców (64,7%), zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów (59,1%). Tylko 6% badanych firm nie podjęło żadnej formy działań proekologicznych w ciągu ostatnich 3 lat.

Ponad 10% małopolskich przedsiębiorstw zadeklarowało, że nie wprowadzi żadnych rozwiązań wspierających środowisko w ciągu kolejnych 3 lat. Największy odsetek przedsiębiorców planuje wprowadzenie energooszczędnych źródeł światła (65,1%), zakup nowych urządzeń lub ich modernizację w celach prośrodowiskowych (62,8%) oraz minimalizację produkcji odpadów (61,9%).

DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ MAŁOPOLSKIE PRZEDSIĘBIORSTWA W CELU ZMNIJSZENIA ZUŻYCIA ENERGII ELEKTRYCZNEJ

Działania, które małopolscy przedsiębiorcy podjęli w celu zmniejszenia zużycia energii elektrycznej w zakresie oświetlenia, to wymiana tradycyjnych źródeł światła (90%) oraz przestrzeganie warunków czystości opraw oświetleniowych (72,1%).

Większość małopolskich przedsiębiorstw (blisko 69%) nie zmieniła operatora energii elektrycznej, a 44,7% firm w ogóle nie rozważało takiej zmiany. Było to spowodowane brakiem odpowiedniej oferty na rynku (60,3%), barierami biurokratycznymi (42,7%) oraz brakiem dostatecznej wiedzy o możliwości zmiany operatora (40%). Zmiany częściej dotyczyły taryfy energii niż dostawcy – z tej drugiej możliwości skorzystało tylko 7,7% firm.

EKOINNOWACJE WYKORZYSTYWANE ORAZ PLANOWANE W MAŁOPOLSKICH PRZEDSIĘBIORSTWACH

Wyróżniono 3 rodzaje ekoinnovazioneji:

1. **Ekoinnovazione technologiczne**, zakładające wprowadzenie innowacyjnych produktów i procesów obniżających negatywny wpływ na środowisko.
2. **Ekoinnovazione organizacyjne**, polegające na wprowadzeniu w firmach działań takich jak ekoaudyty czy prośrodowiskowe badania, służących rozwojowi.
3. **Ekoinnovazione instytucjonalne**, polegające na założeniu platformy współpracy bądź nieformalnej grupy / sieci podmiotów, które zajmują się kwestiami ekologicznymi.

Blisko 60% firm nie wdrożyło żadnych ekoinnovazioneji od rozpoczęcia działalności, a połowa respondentów również nie planuje wdrażania ekoinnovazioneji w ciągu kolejnych 3 lat. Może to być spowodowane znikomą wiedzą przedsiębiorców na temat ekoinnovazioneji oraz działalności sektora MŚP na rzecz ochrony środowiska. W przedsiębiorstwach, w których wprowadzono ekoinnovazioneje, najczęściej wskazywano

na innowacje technologiczne (30,6%). Innowacje technologiczne planuje w ciągu kolejnych 3 lat wdrożyć o 10% więcej małopolskich przedsiębiorców. Częsty wybór ekoinnowacji technologicznych może być spowodowany wysokimi kosztami wprowadzenia innowacji organizacyjnych i instytucjonalnych oraz niskim ich przełożeniem na zyski i wizerunek firmy.

ANALIZA MOŻLIWOŚCI ZWIĘKSZENIA AKTYWNOŚCI MAŁOPOLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW NA RYNKU TECHNOLOGII I PRODUKTÓW ŚRODOWISKOWYCH

Celem tej części badania była analiza potencjału małopolskich przedsiębiorstw na rynku technologii i produktów środowiskowych (prowadzenie monitoringu wydatków na media, posiadanie dokumentów precyzujących działania firm wobec środowiska). **62% respondentów zadeklarowało, że prowadzi stały monitoring zużycia mediów i analizę ponoszonych kosztów, 36,6% zatrudnia osobę na stanowisku do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy, 12% posiada dokument precyzujący działanie firmy na rzecz środowiska.** Z drugiej strony 24% odpowiedziało, że nie podejmuje żadnych działań świadczących o prowadzeniu polityki proekologicznej.

W zakresie posiadania przez firmy dokumentów, stanowisk, działów oraz podejmowania przez nie działań świadczących o prowadzeniu polityki proekologicznej, można wskazać zróżnicowanie odpowiedzi w firmach różnej wielkości. W mikroprzedsiębiorstwach częściej (41%) nie występują wymienione elementy, w szczególności rzadziej prowadzony jest stały monitoring zużycia mediów i analiza ponoszonych kosztów (46,5%) oraz zbierane są produkty wyeksploatowane lub ich części w ramach tzw. zintegrowanego zarządzania produktem (30%).

ANALIZA STOPNIA ZAINTERESOWANIA MAŁOPOLSKICH PRZEDSIĘBIORCÓW WYKORZYSTANIEM ENERGII ODNAWIALNEJ.

Celem tej części badania było określenie stopnia zainteresowania wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii i budową w oparciu o te źródła przewagi konkurencyjnej. Na podstawie zgromadzonego materiału badawczego stwierdzono, że **nieznaczny procent małopolskich przedsiębiorstw (20%) wykorzystuje odnawialne źródła energii.** Najczęściej wykorzystywane źródła energii odnawialnej to energia słoneczna do podgrzewania wody użytkowej (11,5%) oraz pompy ciepła do ogrzewania lub chłodzenia (6,6%).

W ciągu najbliższych 3 lat 60% małopolskich przedsiębiorstw nie planuje korzystania ze źródeł energii odnawialnej. Największy odsetek planuje wykorzystać energię słoneczną (32,3%). Widoczny jest wzrost planowanego wykorzystania energii wiatrowej (4,3%) w stosunku do jej obecnego wykorzystania (0,2%).

CZYNNIKI MAJĄCE ISTOTNE ZNACZENIE DLA WPROWADZANIA EKOLOGICZNYCH PRODUKTÓW, ROZWIĄZAŃ ORAZ EKOINNOWACJI W MAŁOPOLSKICH FIRMACH

Celem tej części badania była analiza czynników mających wpływ na wprowadzanie ekologicznych produktów i rozwiązań w małopolskich przedsiębiorstwach. Na podstawie zgromadzonego materiału badawczego stwierdzono, że na rozwój innowacji ekologicznych w zakresie technologii środowiskowych wywierają wpływ następujące czynniki:

- warunki technologiczne (wiedza, przyrost kapitału ludzkiego, know-how),
- mechanizmy obronne (np. możliwości ochrony patentowej),
- struktura rynkowa i wielkość przedsiębiorstwa (np. sytuacja konkurencyjna),
- popyt rynkowy (wielkość rynku i potrzeby klientów),
- informacje (dostęp do źródeł wewnętrznych i zewnętrznych),
- koszty (np. koszty reorganizacji),
- ryzyko techniczne i ekonomiczne (np. awaryjność).

Również kryzys w znaczącym stopniu wpłynął na zmianę bądź porzucenie przez firmy planów inwestycyjnych na lata 2009-2013. Blisko 45% badanych małopolskich przedsiębiorstw odczuło kryzys, w odpowiedzi ograniczając lub rezygnując z planów inwestycyjnych. Stosunkowo najsilniej kryzys wpłynął na ograniczenie inwestycji w firmach krótko istniejących, w których ograniczenia nakładów inwestycyjnych sięgnęły 24,2%.

Małopolskie przedsiębiorstwa w przypadku finansowania inwestycji najczęściej korzystają ze środków własnych (87,9%). Oprócz środków własnych, najczęściej wykorzystywanymi źródłami finansowania są kredyty bankowe (17,3%).

W przypadku ekoinnowacji trudno jest przekonać potencjalnych dawców kapitału, że warto w nie inwestować, gdyż są one obarczone wysokim ryzykiem. Dodatkowym utrudnieniem jest to, że niełatwe jest uzyskanie ich zaangażowania w poparcie projektu, który przynosi często przede wszystkim niewymierne korzyści dla ogółu społeczeństwa, a znacznie mniejsze dla firmy.

W trakcie kolejnych trzech lat małopolscy przedsiębiorcy planują zwiększyć wykorzystanie środków z Unii Europejskiej (37,3%).

WYKORZYSTYWANIE I WDRAŻANIE PROGRAMÓW ORAZ ROZWIĄZAŃ PROEKOLOGICZNYCH W MAŁOPOLSKICH PRZEDSIĘBIORSTWACH

Celem tej części badania była analiza wdrażania oraz wykorzystania przez małopolskie przedsiębiorstwa programów i rozwiązań proekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem Systemów Zarządzania Środowiskiem, takich jak ISO 14001 czy EMAS.

Na podstawie materiału badawczego stwierdzono, że **6,8% zbadanych małopolskich firm wdrożyło System Zarządzania Środowiskiem (SZŚ)**. Najpopularniejszy był Zintegrowany System ISO – posiada go 80% spośród firm z wdrożonymi SZŚ. W 13% firm posiadających SZŚ wdrożono system EMAS. SZŚ planuje wdrożyć 12,3% przedsiębiorstw. Spośród nich 40% firm planuje wdrożenie więcej niż jednego systemu.

Przedsiębiorstwa, które posiadają przynajmniej jeden z SZŚ, zgłaszały często trudności, na jakie napotykały w trakcie jego wdrażania. Najczęściej (50%) wskazywano na wysokie nakłady finansowe, jakich wymagają inwestycje ekologiczne, oraz dostrzegano długofalowy charakter takiej inwestycji (40,6%).

Motywy, jakimi kierowały się firmy, decydując się wdrożenie systemu, to najczęściej (84,4%) zamiar oszczędzania na surowcach i energii oraz podnoszenie efektywności działalności przedsiębiorstwa (84,4%). Często wymieniane były również motywy dostosowania do wymogów prawnych czy standardów międzynarodowych (odpowiednio 81,3% i 78,1%). Można wysnuć wniosek, że przekonanie o rzeczywistej efektywności działań proekologicznych ma duże znaczenie dla przedsiębiorców, dominujące nad potrzebą spełnienia formalnych wymogów.

Badani zapytani o rodzaj **korzyści wewnętrznych**, jakie firma wyniosła po wdrożeniu, wymieniali najczęściej wzrost świadomości ekologicznej czy samokontroli i odpowiedzialności pracowników (odpowiednio 81,3% i 78,1%). Do **korzyści zewnętrznych** zaliczono zmniejszenie oddziaływania przedsiębiorstwa na środowisko naturalne (78,1%) oraz zwiększenie ekologicznej wiarygodności przedsiębiorstwa w oczach klientów (68,8%).

WNIOSKI

- Poziom świadomości ekologicznej małopolskich przedsiębiorców jest niski (ponad połowa uważa, że wpływ działalności przedsiębiorstwa na środowisko jest bardzo niski lub w ogóle go nie ma).
- Znaczny odsetek małopolskich firm (22%) nigdy nie podejmował żadnych działań wspierających ochronę biosystemu, co prawdopodobnie wynika z ograniczonych funduszy oraz z niskiej świadomości ekologicznej. Najczęściej wprowadzano energooszczędne źródła światła (80% respondentów wybrało taką odpowiedź).
- Większość małopolskich przedsiębiorstw nie zmieniła operatora energii elektrycznej, w 44,7% firm w ogóle nie rozważano takiej zmiany. Spowodowane było to brakiem odpowiedniej oferty, zbyt dużą biurokracją oraz brakiem wiedzy na temat istniejących możliwości.
- Prawie 60% firm nie wdrożyło żadnych ekoinnovacji od rozpoczęcia działalności. Połowa respondentów nie planuje wdrażania ekoinnovacji w ciągu kolejnych 3 lat. Może to być spowodowane znikomą wiedzą przedsiębiorców na temat ekoinnovacji oraz działalności sektora MŚP na rzecz ochrony środowiska.
- W około 80% małopolskich firm nie wykorzystuje się odnawialnych źródeł energii, co wynika prawdopodobnie z niskiego poziomu wiedzy na temat dostępności oraz z wysokich kosztów wprowadzenia odnawialnych źródeł energii. W 20% firm, w których wykorzystywane są odnawialne źródła energii, najczęściej korzysta się z energii słonecznej do podgrzewania wody użytkowej (11,5%) oraz pomp ciepła do ogrzewania lub chłodzenia (6,6%). W ciągu najbliższych 3 lat 60% małopolskich przedsiębiorstw nie planuje korzystać ze źródeł energii odnawialnej.

REKOMENDACJE:

- Zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości ekologicznej przedsiębiorców przez działania promujące ochronę środowiska oraz szkolenia informacyjne.
- Uświadomienie przedsiębiorców o rzeczywistym wpływie ich działalności na środowisko naturalne – również przez akcje informacyjne.
- Pokazanie wymiernych zysków ekonomicznych dzięki wprowadzeniu EMAS/ISO oraz sposobów wdrażania tych systemów w firmach przez szkolenia oraz wskazanie dobrych praktyk.
- Promowanie oraz informowanie o możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych (środki unijne) na działania proekologiczne przedsiębiorstw. Prowadzenie szkoleń o sposobach pozyskania środków unijnych (wskazanie programów unijnych, pomoc przy wypełnianiu wniosku o środki).
- Gotowość do udzielania informacji małopolskim przedsiębiorcom zainteresowanym wdrażaniem działań ekologicznych.

WYDAWCA:
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
UL. BASZTOWA 22, 31-156 KRAKÓW

ADRES DO KORESPONDENCJI;
UL. RACŁAWICKA 56, 30-017 KRAKÓW
www.gospodarka.obserwatoria.malopolska.pl

PUBLIKACJA DYSTRYBUOWANA NIEODPŁATNIE

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego